

BEELD EN GELIJKENIS

Jesaja 53, 7:

*...Hij werd mishandeld maar verzette zich niet
en deed zijn mond niet open.*

*Als een lam dat naar de slacht wordt geleid,
als een ooi die stom is voor haar scheerders...
deed hij zijn mond niet open...*

Dit paneel van Jeroen Bosch (ca. 1450-1516) heet: *Bespotting van Christus* en is ontstaan tussen 1490 en 1500. Het is te zien in *The National Gallery* in Londen.

Het is een confronterend schilderij, dat het moment toont vóór het geweld losbarst. Jezus is het stille punt in alle tumult, zijn gezicht rustig en sereen. Hij is niet gekleed in de purperen mantel die de Evangelieën beschrijven maar in het wit: een onschuldig lam.

Wij worden het tafereel binnengetrokken omdat hij ons recht aankijkt: een uitnodiging hem te *zien*, mee te voelen in zijn lijden, tot ons te laten doordringen wat hier te gebeuren staat.

*...Honden hebben mij omringd,
een bende boosdoeners heeft mij omsingeld... (psalm 22,17).*

De omstanders zijn gespist op Jezus. Bosch geeft de belagers weer als tijdgenoten van hemzelf. Alle lagen van de bevolking schildert hij als mede schuldig aan het lijden van de Christus: adel, clerus, burgers en boeren. De wereldse macht heeft een kruisboogpijl door zijn hoofddekseel en een ijzeren vuist. Hij gaat de doornenkroon op Jezus' hoofd drukken. De huurling in dienst van de pauselijke macht -hij is herkenbaar aan de eikenbladeren: embleem van de Delle Rovere familie waar de toenmalige paus toe behoorde- draagt een halsband met stekels, gebruikelijk voor kwaadaardige honden, en een astrakan muts. Voor dat bont is al een lam geslacht. Zijn hand rust zwaar op de schouder van Jezus. De beul linksonder draagt de kleding van een rijke koopman. Zijn hoofdbedekking is voorzien van iets wat lijkt op een chinees karakter, een stralende ster en een halve maan, dat laatste symbool voor Islam. In 1495 stonden de legers van het Ottomaanse Rijk voor Wenen! Maar als er geld te verdienen valt, drijven kooplieden handel met iedereen, zelfs met vijanden. Handjeklap is de koopman niet vreemd: hij raakt de hand van Jezus aan, alsof er nog iets te onderhandelen valt. De belager rechtsonder is gekleed zoals gebruikelijk was voor de lagere klassen. Hij gaat lompweg de kleding van Jezus' lijf rukken. *Ecce Homo. Ziet de mens.*

Door de zeer compacte compositie weet meester Bosch het gevoel van opdringende dreiging voelbaar te maken.

... Gij, die alleen mijn God zijt en mijn Vader, blijf mij niet ver want nu het onheil nadert, helpt mij niet één... (psalm 22, berijmd, strofe 2)